

WaterPeilingen

Nummer 29

VWG Nieuwsbrief 15 november 2023

De Nieuwsbrief van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis verschijnt 1 x per maand rond de 15^e van de maand.

Bestuursvergadering: 24 november.

Excursie 2024:

Voorjaar donderdag 6 juni: Maastricht. (in WP van december staat meer informatie en start de inschrijving voor de 55 beschikbare plaatsen).

N.b.: op 6 juni worden er ook verkiezingen gehouden. Mocht op de dag zelf uw stem uit willen brengen dan kan dat op veel grotere stations. Mocht dat in uw woonplaats niet mogelijk zijn dan is het raadzaam om de stempas bijtijds om te laten zetten in een kiezerspas. Dit omzetten kan bij het gemeentehuis van uw gemeente. Daarmee kunt u in elk stemlokaal in Nederland uw stem uitbrengen. In Maastricht is voldoende tijd en gelegenheid.

Najaar: Vrijdag 4 oktober: moet nog worden ingevuld.

2025 zal in het teken staan van de watersnood op 3, 4 en 5 februari 1825 waarbij delen van Nederland rond de Zuiderzee zwaar werden getroffen maar ook in Denemarken en Duitsland schade heeft aangericht. De bedoeling is om naar Friesland (Voorjaar) te gaan en in het najaar naar de Veluwe (Elburg).

Nb: 2025 is ook het lustrumjaar van SSF/ VWG.

Vincent Erdin en Pieter Jan Hofman; Excursiecommissie.

Nb: om met potlood in de agenda te zetten:

21 maart 2024: 'Drinkwaterdag' in Enkhuizen. In een volgende WP leest u meer over dit symposium.

Website:

De vereniging heeft een website: Waterstaatsgeschiedenis.nl

Deze site wordt met grote regelmaat bijgewerkt, hou de agenda in de gaten voor nieuwe aankondigingen van bijeenkomsten etc.

Op de website staan de waterstaatskaarten 1^e en 5^e editie en TWG. TWG is bijna volledig raadpleegbaar voor de periode 2000 tot en met 2020, alleen nummer 2008-1 moet nog aangevuld worden.

Per 1 januari 2024 komen daar de jaargangen 2021 en 2022 bij. Achter de schermen wordt gewerkt aan het verder ontsluiten van de periode 1992 tot en met 1999. Deze zomer hebben we last gehad van een technisch probleem aan de kant van de provider die de website faciliteert.

Algemeen:

Waterputten en waterkelders

(Waterkelder in Appingedam uit 1860, afb. ve).

Op de afbeelding staat een gedeelte van de recent opgegraven waterkelder in de Wijkstraat in Appingedam. De kelder is aangelegd in 1860 in de tijd dat de cholera heerst en veel slachtoffers maakt. Schoon drinkwater was essentieel om de epidemie een halt toe te kunnen roepen. De burgerlijke overheid vroeg de kerk om hulp. Naast de hervormde Nicolaïkerk werd een waterkelder aangelegd waarin het water dat van het kerkdak stroomde opgeslagen.

Op de achtergrond de pomp met zwengel waarmee het water werd opgepompt. Tegen betaling kon iedere inwoner voor een paar cent een emmer water komen kopen. Als de archeologen klaar zijn met het in kaart brengen van deze opgraving zal de waterkelder zichtbaar worden gemaakt in het straatbeeld door er een glazen plaat overheen aan te brengen. Een informatiepaneel moet de passant duidelijk maken wat hier te zien is.

In Amsterdam beschikt het kantoorgebouw van het waterschap Amstel, Gooi & Vecht en Waternet over een waterkelder. De kelder is in 1881 is aangelegd en tot 1977 in gebruik geweest. De kelder werd in 2015 naast het kantoorgebouw ontdekt en is toen ingericht als een grote warmwaterpomp om het kantoorgebouw te verwarmen of te koelen.

Ook aan de Nieuwezijds Voorburgwal 282 in Amsterdam is bij een herenhuis een waterkelder ontdekt.

Op You tube zijn van deze twee waterkelders filmpjes geplaatst.

Het onderwerp drinkwater en waterkelders werd door Petra van Dam en Milja van Tielhof op 28 september j.l. gepresenteerd tijdens een bijeenkomst in Tiel die was georganiseerd door KNW/ VWG. Petra noemde een aantal steden waar onderzoek is gedaan naar waterkelders. Volgend (na)jaar wordt de publicatie die bij dit onderzoek hoort gepresenteerd.

NGS Gemalenpluim

Op vrijdag 3 november werd de jaarlijkse deelnemersdag van de NGS gehouden. Traditioneel wordt dat de Gemalenpluim uitgereikt of een oorkonde aan een gemaal dat onlangs gerestaureerd is en door de jury is voorgedragen nadat de verschillende inzendingen zijn bezocht en beoordeeld.

Dit jaar werd het Gemaal Eerste Bedijking van de Mijdrechtse Droogmakerij (1794) uitgeroepen tot prijswinnaar.

De jury waardeerde het positief dat de oude pomp van het gemaal is gerenoveerd en nu dienst kan doen als reservebemaling. Het gemaal heeft landschappelijk een belangrijke waarde die ondanks de werkzaamheden in tact is gebleven. De machinehal van het gemaal is gerestaureerd en zal voor het publiek bij bijzondere gelegenheden opengesteld worden.

De oorkonde werd door NGS voorzitter Patrick Poelman overhandigd aan de dijkgraaf van waterschap Amstel, Gooi & Vecht mevrouw Joyce Sylvester.

Stichting Blauwe Lijn.

Stichting Blauwe Lijn in Stellendam beijvert zich voor het bekend maken van waterverhalen van watermeesters. De stichting is op 21 december 2018 opgericht. Op 21 december 1893 werd Johan van Veen in Veere geboren. Van Veen wordt gezien als de geestelijk vader van het Deltaplan.

De stichting wil het werk van bekende Hollandse waterbouwkundigen bij jongeren onder de aandacht brengen om te laten zien waar Nederlanders in het verleden toe in staat zijn geweest. De stichting hoop dat door het vertellen van deze kennis dat jongeren worden geïnspireerd en dat er uiteindelijk weer nieuwe watermeesters en watermeesteressen op zullen staan die door middel van hun kennis Nederland een stap verder kunnen helpen bij toekomstige waterbouwkundige projecten.

Waterschap Noorderzijlvest (Groningen)

In Zoutkamp wordt sinds deze zomer gewerkt aan de bouwput voor het nieuwe gemaal Hunsingo.

Op deze plaats is een gat in de bestaande zeedijk gemaakt (links naast de Hunsingosluis te zien). Het gemaal heeft als belangrijkste taak om de afvoer van overtollig water uit Hunsingo te verzorgen. De woningen op de achtergrond staan aan het Hunsingokanaal, de belangrijkste aanvoer vanuit het Hoge Land. Het gemaal wordt in 2025 in gebruik genomen en komt in de plaats van het H.D. Louwesgemaal dat iets verder achter de woningen ligt. Tegelijk wordt de sluis weer een schutsluis voor de pleziervaart en wordt de verkeersbrug vervangen door een bredere brug om ruimte te bieden aan het langzaam verkeer.

(bouwput van het nieuwe gemaal Hunsingo in Zoutkamp, gezien vanaf de kant van het Zoutkamperril; afb.ve)

Het waterschap heeft een virtueel bezoekerscentrum ingericht om te laten zien wat er met de dijk langs het Lauwersmeer tussen Lauwersoog en de Westpolder moet gaan gebeuren om deze toekomstbestendig te maken.

Het bezoekerscentrum is te vinden via: Lauwersdijk.ik-doe-mee

De waterberging op de grens tussen Groningen en Drenthe 'De Onlanden' wordt uitgebreid. Op 7 november is er instemming bereikt over de voorkeursvariant Hooiweg.

De Onlanden fungeert nu al voor een belangrijk deel als waterberging, natuur- en recreatiegebied. Omdat het pal tegen Groningen (stad) aanligt wordt er veelvuldig gebruik gemaakt van de recreatieve mogelijkheden. Tot midden jaren tachtig was het onland nog in gebruik als landbouwgrond.

Waterschap Vechtstromen (Almelo)

Op 29 november organiseert het waterschap een ‘Watermarkt’ om met belanghebbenden in gesprek te gaan over wateroverlast en droogte in het gebied van de Dinkel.

De jaren met grote droogte 2018, 2019 en 2022 liggen nog vers in het geheugen. Hoe kan een waterschap omgaan met deze veranderende situatie en een bijdrage met andere partners leveren om te zorgen voor voldoende water.

Er is inmiddels een voorstudie gemaakt voor de Bethlehemsbeek en de Luttermolenbeek, de resultaten hiervan zullen tijdens deze bijeenkomst worden toegelicht.

Plaats van de watermarkt: Streekrestaurant 't Sterrebos, Beuningerstraat 71 in Beuningen.

Waterschap Rijn en IJssel (Doetinchem)

Bij de meeste waterschappen in het oosten en zuiden van het land is de grondwaterstand op een normaal peil. Met dank aan de overvloedige neerslag van de afgelopen tijd.

Nu de bodem verzadigd is wordt er dan ook op grote schaal water afgevoerd. Mocht de bodem weer uit zichzelf water opnemen dan wordt de afvoer aangepast.

Voor waterschappen is het schipperen tussen vasthouden en afvoeren. De weerkaarten moeten een aanknopingspunt bieden om per dag te kunnen bepalen wat wijsheid is.

Het waterschap heeft een dashboard weer en water ontworpen om voor iedereen inzichtelijk te maken wat de huidige stand van zaken is.

In de Achterhoek (omgeving Ruurlo en Vorden, waar de Voorjaarsexcursie in juni van dit jaar werd gehouden) zijn de beken voor het eerst sinds lange tijd goed gevuld.

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (Amsterdam)

Sinds het meten van neerslaghoeveelheden in 1906 een aanvang nam is oktober 2023 de natste maand. Ook november verloopt natter dan te doen gebruikelijk.

Voor het dagelijks bestuur van het waterschap aanleiding om in de provincie Utrecht op bezoek te gaan en daar de besturen van de andere drie hoogheemraad- en waterschappen: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (Houten), waterschap Rivierenland (Tiel) en waterschap Vallei en Veluwe (Apeldoorn) te ontmoeten. Het KNMI heeft in het meest recente klimaatscenario aangegeven dat dergelijk natte periodes vaker voor zullen gaan komen. Voor de bestuurders aanleiding om over deze nieuwste gegevens van gedachten te wisselen met elkaar.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (Heerhugowaard)

In de expositieruimte van het kantoorgebouw van HHNK is de tentoonstelling:

‘Waterprimeurs in het Noorderkwartier’ *slimme oplossingen om droge voeten te houden* is de ondertitel te zien.

Kaarten, voorwerpen en een mooie foto van het dieselgemaal van de eerste droogmakerij het Achtermeer, nu een volgebouwde woonwijk. Het dieselgemaal verving een poldermolen. Stationsplein 136 Heerhugowaard, geopend tijdens kantooruren.

Hoogheemraadschap van Rijnland (Leiden)

Het Hoogheemraadschap wil meer duidelijkheid gaan geven over de veiligheid van strandbebouwing. Het hoogheemraadschap wil op meer plaatsen duinen de ruimte geven om

zeewaarts aan te groeien. Dat heeft gevolgen voor de vele strandpaviljoens die er tijdens de zomermaanden staan. Duidelijk moet worden of er voldoende ruimte is voor de groei van de duinen en hoeveel meter de paviljoens op moeten schuiven en of dat nog veilig genoeg is.

Hoogheemraadschap van Delfland (Delft)

Op 8 november is het gemaal Dijkpolder door hoogheemraad Manita Knoop en wethouder Melanie Oderwald in gebruik gesteld.

Bij het gemaal wordt het verleden zichtbaar. Het gemaal staat naast de poldermolen Dijkmolen die in 1718 is gebouwd. Het gemaal kwam in 1873 tot stand.

In 1919 werd een nieuwe pomp in het gemaal geplaatst. Deze pomp is bij de werkzaamheden vervangen door een pomp met een grotere capaciteit. De pomp van Pannevis is nu naast het gemaal geplaatst. De hoogheemraad spreekt van het bewaren en zichtbaar maken van cultureel erfgoed. Bij het gemaal is een vispassage aangelegd.

Waterschap Hollandse Delta (Ridderkerk)

Op de bijeenkomst 'De Hollandse Delta spreekt' waren 70 bestuurders uit de regio samen gekomen om met deskundigen van gedachten te wisselen over de nabije toekomst van de delta.

Maarten Kleinhans (hoogleraar Geowetenschappen Universiteit Utrecht) herhaalde zijn standpunt van het SSF/ VWG lustrumsymposium dat het gebied een moeras is en geen delta. Door het ook weer als een moeras te gaan beschouwen ontstaat er een andere ordening waarin het water leidend zal zijn. Een advies was om gebruik te maken van natuurlijke processen als buitendijk sediment afzetting.

Han Meijer, emeritus hoogleraar Stedenbouw TU Delft, noemde het belangrijk om aan te geven wat de mogelijkheden op termijn zijn.

Waterschap Scheldestromen (Middelburg)

Cultuurhistorische projecten gerestaureerd in Breskens en Stavenisse.

In Breskens is een duiker (uit 1940) aan de Hoofdplaatseweg gerestaureerd en in Stavenisse gaat het om een sluis (1930) bij de Stoofdijk.

In de periode 2021-2024 was een bedrag van € 500.000 beschikbaar voor het restaureren van historische waterstaatkundige objecten.

Uit een eerdere inventarisatie van 350 objecten is een lijst met 13 waardevolle objecten opgesteld. Hiervan zijn er 8 in een eerder stadium gerestaureerd, met deze twee komt het aantal nu op 10.

Er wordt naar financiële mogelijkheden gezocht om de andere drie ook te restaureren.

Waterschap Brabantse Delta (Breda)

In Noord-Brabant trekt momenteel de tentoonstelling Pil Rik on Tour langs de ziekenhuizen in de provincie.

Waterschappen en ziekenhuizen willen iedere inwoner van de provincie en bezoeker van ziekenhuizen duidelijk maken wat het voor gevolgen heeft als medicijnen via het toilet worden doorgespoeld.

De ziekenhuizen hebben de Green Deal Duurzame Zorg getekend. Daarmee willen zij streven naar een schoner oppervlaktewater en een sterke vermindering van de verontreiniging door onder andere medicatie.

Inmiddels is uit een medisch onderzoek gebleken dat het toedienen van een medicijn in tabletvorm in plaats van via een infuus al een enorme besparing oplevert van ziekenhuisafval. Denk alleen maar aan het materiaal waar een infuus van wordt gemaakt en mee wordt ingepakt om het steriel te houden tot aan het moment van gebruik.

Waterschap De Dommel (Boxtel)

Over een lengte van acht kilometer slingert de Kleine Beerze tussen de plaatsen Middelbeers en Vessem weer door het landschap. Tussen december 2021 en september 2023 is het werk uitgevoerd.

Reden om dit werk aan te pakken is dat de beek tot aanvang van de werkzaamheden met regelmaat droog stond. De Kleine Beerze was te breed voor de geringe hoeveelheid water die er stroomde. Door de breedte en diepte verdween het water sneller uit het gebied dan wenselijk was.

Op zaterdag 14 oktober was de feestelijk afronding waar 250 bezoekers bij aanwezig waren.

Data:

2023:

800 jaar Hanzesteden, In Nederland zijn 22 Hanzesteden. België, Duitsland, Noorwegen en Polen kenden eveneens Hanzesteden. Tussen deze steden en landen was vanaf 1223 intensief handelsverkeer mogelijk door het ontstane netwerk te benutten.

De negen Hanzesteden in Nederland die in de komende maanden tal van activiteiten organiseren zijn: Deventer, Doesburg, Elburg, Harderwijk, Hasselt, Kampen, Zutphen en Zwolle.

2024:

Volledige ingebruikname Blankenburgtunnel tussen de A-15 en A-20.

21 maart: *Drinkwaterdag in Enkhuizen.*

22 maart: Jaarcongres Moderne Tijd.

13/14 april: festival op Wieringen vanwege het gereedkomen van de 'kleine Afsluitdijk'.

2025: Friestalige kerkdienst in it Heidenskip rond de watersnood van 1825.

2025: 7^e Lustrum VWG en 8^e lustrum SSF.

2025: 1825 Overstroming langs de Zuiderzeekust.

2025/ 26: Overstroming grote rivieren die begon op 19 december 1925 maar liep door naar 1926.

2025: Amsterdam 750 jaar stadsrechten

2027: Begin van het waterloopkundig onderzoek en oprichting Waterloopkundig Laboratorium

2027: De Unie van Waterschappen bestaat 100 jaar.

2028: 75 jaar na 31 januari/ 1 februari 1953

2030: 175 jaar na de overstroming van de grote rivieren begin maart 1855.

2030: Begin aanleg van de Stelling van Amsterdam (1880)

2030: De Wieringermeer bestaat 100 jaar

2032: De Afsluitdijk bestaat 100 jaar

In de komende jaren zijn er tal van herdenkingen, het overzicht zal periodiek worden bijgewerkt.

Mocht iemand belangstelling hebben om over een van de bovengenoemde gebeurtenissen een bijdrage te leveren in TWG dan zijn de richtlijnen daarvoor op de website te vinden.

Uw reacties zijn ook welkom als u belangstelling heeft voor een onderwerp waarvan het naar uw mening interessant zou zijn om dat aan de orde te stellen in TWG. Als lezer van TWG en lid van de VWG nodigen wij u uit om onderwerpen voor TWG aan te dragen. Uw suggesties zijn welkom via het mailadres van de vereniging.

Oproep:

Mochten er wijzigingen in uw adressering zijn door verhuizing of het mailadres wilt u die dan doorgeven aan: **waterstaatsgeschiedenis@hotmail.nl** . Helaas komt het incidenteel voor dat het tijdschrift of een mailbericht naar een verkeerd adres wordt gestuurd.

Vincent Erdin,
secretaris VWG
15 november 2023.